

УДК 159.9

Пельчер М. – ст. гр. БМ-11

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПСИХОАНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ В МЕНЕДЖМЕНТІ

Науковий керівник: к.психол.н., доцент Періг І. М.

Pel'cher M.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

PSYCHOANALYTIC ASPECTS IN MANAGEMENT

Supervisor: PhD (Psychology), as. professor Perig Iryna

Ключові слова: психоаналіз, менеджмент

Keywords: psychoanalysis, management

Ефективний менеджмент – це основа успіху будь-якого підприємства, організації, установи. Від ефективності, оперативності, цілеспрямованості управлінських рішень залежить динаміка та перспективи розвитку підприємства, установи. Наука управляти людьми є однією з найскладніших наук. Вона потребує глибоких психологічних досліджень і грамотного застосування. Оскільки менеджмент – це професійна діяльність з питань організації відносин між людьми, вдалого керівництва, тому потрібно враховувати психолого-індивідуальні особливості персоналу, їхні мотиви та інтереси, характер та темперамент, приховані внутрішні особливості людини тощо. Найскладнішою проблемою сучасного менеджменту є налагодження людських відносин. Кожна людина – носій певного соціального статусу (підлеглий, колега, керівник тощо), а також наділена певними психологічними якостями особистість. Проаналізувавши факти із історії, розуміємо, що диференціальне дослідження особливостей людини нараховує майже 2500 років. Навіть древні мислителі розуміли важливість введення певного порядку в розуміння індивідуальних особливостей людини. Багато відповідей на запитання, які стосуються поведінки персоналу, їх мотивації, неусвідомлюваних чинників, проявів поведінки чи навіть самої діяльності керівника можна знайти, застосовуючи психоаналіз.

Психоаналіз – це одне з найповніших учень про людську індивідуальність, яке засноване австрійським психіатром, невропатологом, психологом Зігмундом Фрейдом, та ґрунтується на доктрині психічного детермінізму і теорії несвідомого. Ця доктрина дає зрозуміти, що в духовному житті немає нічого невмотивованого: все має якусь причину. Якщо б нам вдалося б помітити ці причини, розібратись в них, то ми б зрозуміли справжні мотиви наших вчинків. Фрейд довів, що багато чого в поведінці людини управляється аж ніяк не однією лише свідомістю. Цей висновок має далекосяжні наслідки у всіх сферах соціального життя. Так, на перевірку виявляється, що багато управлінських рішень визначаються зовсім не тільки інтересами справи, але мають глибоке коріння в особистості та особистій біографії керівника. Причому сам керівник може свято вірити в строгу раціональність прийнятої ним постанови і дивується, якщо результати реалізації рішення значно відхиляються від запланованих. Йому і невтямки, що помилка, не помічена з самого початку через неусвідомленого до кінця процесу прийняття рішення, як міна уповільненої дії, змістила отриманий результат. Взагалі, можна вважати, що головним завданням у психоаналізі є виявлення несвідомого, його філософське осмислення та тлумачення. Проаналізувавши праці Фрейда, можна зрозуміти, що несвідоме не було предметом дослідження класичної

психології, а причину цього психоаналітик вбачав у культурі розуму та свідомості.

На думку вченого, психіка поділяється на свідоме і несвідоме. Саме такий поділ є основною передумовою психоаналізу, і лише він дає змогу зрозуміти і піддати науковому дослідженню важливі і часто спостережувані патологічні процеси життя.

Джерелом психічної динаміки, за Фрейдом, є бажання сфери несвідомого, що прагнуть розрядки через дію. Але для цього необхідно, щоб вони включились у сферу свідомості, яка управляє реалізацією актів поведінки. Можливим це стає лише за посередництва передсвідомого, яке здійснює цензуру бажань несвідомого. Пізніше Фрейд уточнив, що психічна діяльність несвідомого підкоряється принципу задоволення, а психічна діяльність передсвідомого – принципу реальності.

Слід звернути увагу, що важливим складовим елементом фрейдівського психоаналізу було уявлення про лібідо. Фрейд головним рушієм поведінки людини вважав два інстинкти: самозбереження та сексуальний. Сексуальний інстинкт, лібідо, і став центральною ланкою психоаналізу.

Своєрідними і неоднозначними є уявлення Фрейда про суб'єктивну реальність людини. У праці «Я і воно» (1923) він розкриває структурну концепцію психіки, виділяючи в ній три сфери: «Воно» (Ід), «Я» (Его) та «Над-Я» (Супер-Его).

Під «Воно» Фрейд розумів найпримітивнішу субстанцію, яка охоплює усе природжене, генетичне первинне, найглибший пласт несвідомих потягів, що підкоряється принципу задоволення і нічого не знає ні про реальність, ні про суспільство. «Я», як вважав Фрейд, – це сфера свідомого, посередник між: несвідомим та зовнішнім світом, що діє за принципом реальності.

Особливого значення 3. Фрейд надавав «Над-Я», яке є джерелом моральних та релігійних почуттів. «Над-Я» - це внутрішня особистісна совість, інстанція, що уособлює в собі установки суспільства.

Незадоволеність собою, тривоги, турботи, які часто спостерігаються у людини, є емоційним відтворенням у свідомості індивіда боротьби «Воно» і «Над-Я». Намагаючись позбутися цих неприємних емоційних станів, людина за допомогою «Я» виробляє в собі захисні механізми, такі, як: заперечення, придушення, раціоналізація, формування реакції, проекції, заміщення, сублімація тощо.

Люди по-різному реагують на свої внутрішні труднощі: придушують власні схильності, заперечуючи їх існування, «забувають» про травмуючу їх подію, шукають вихід у самовиправданні, намагаються викривити реальність, займаються самообманом та ін. Так, використовуючи різні захисні механізми, вони захищають свою психіку від перенапруження. Психологічна захист – неусвідомлений психічний механізм, направлений замінити мінімізацію негативних переживань людини, регулюючий поведінка людини, підвищуючи його пристосовуваність і врівноважуючи психіку. З іншого боку, він часто постає як перепона особистісного розвитку.

Виходячи з вищевикладеного, теорія психоаналізу не пропонує керівникові конкретних методів розв'язування практичних проблем, однак допомагає зрозуміти мотиви поведінки людей. Некоректну поведінку підлеглого чи керівника або завзятий їх опір чому-небудь можна пояснити, наприклад захистом від чогось, великим прагненням до визнання чи гординею. Поведінка персоналу організації не завжди логічна і раціональна, а самі люди не завжди можуть пояснити свої імпульси і бажання, тому керівник повинен уміти бачити, розпізнавати приховані мотиви.

Отже, психоаналіз застосовується в менеджменті для з'ясування реальних мотивів поведінки як керівника так і персоналу, пояснення поведінки особистості через ідентифікацію неусвідомлюваних спонук. Психологами було доведено, що підвищити виробничу та соціальну активність людини неможливо, якщо не врахувати закономірності організації її психічного життя. Це стосується як трудової діяльності виконавців, так і самоорганізації діяльності керівників.